

EL BEBÈ I EL SEU CONTEXT FAMILIAR

Autors:

Eduard Martí (coordinador)
Gerard Martínez
Montse Moreno Zazo
María-José Osuna
Núria Ribera
Magda Rivero

Dept. Psicologia Evolutiva i de l'Educació
Facultat de Psicologia
Universitat de Barcelona

Aquest material ha estat possible gràcies a l'ajut de la UB, convocatòria del 2003 per a projectes d'innovació docent.

Agraïm a les famílies dels tres infants, que apareixen en els exemples la seva disponibilitat i disposició per realitzar les gravacions.

Agraïm el permís del Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya per reproduir el contingut de la taula de desenvolupament psicomotor.

OBJECTIUS

El treball que hauran de realitzar els estudiants consistirà en observar i valorar el desenvolupament d'un nen o d'una nena d'edat compresa entre 0 (uns pocs dies) i 2 anys, així com el context familiar en què es desenvolupa.

Per això, empraran la Taula de Desenvolupament Psicomotor, una prova de detecció o screening elaborada pel Departament de Sanitat i Seguretat Social, de la Generalitat de Catalunya, i l'escala HOME (Home Observation for Measurement of the Environment).

Proposem als estudiants la utilització d'aquests instruments amb un doble objectiu: d'una banda, que aprenguin a emprar els instruments i a valorar els resultats obtinguts; d'altra, que disposin d'unes guies a partir de les quals puguin aprofundir en l'observació dels diferents aspectes del desenvolupament infantil i de la família com a context de desenvolupament. En aquest sentit, s'orienta els alumnes a aprofundir en el treball observacional, més enllà dels instruments emprats.

Els objectius fonamentals dels crèdits pràctics de l'assignatura són ajudar els estudiants a:

1. Aprendre a observar i analitzar els principals aspectes fenomenològics del desenvolupament humà en els primers anys de vida, en els diferents àmbits del desenvolupament.
2. Aprendre a observar, analitzar i valorar les característiques del context familiar com a context de desenvolupament fonamental en la primera infància.
3. Aprendre a aplicar la Taula del Desenvolupament Psicomotor i l'escala HOME, i a valorar els resultats obtinguts.
4. Desenvolupar habilitats de treball en grup cooperatiu i una actitud favorable cap aquest grup.
5. Desenvolupar habilitats relacionades amb l'ús del llenguatge oral i escrit com a instruments fonamentals per a la comunicació i el llenguatge.
6. Aprendre a buscar i seleccionar informació rellevant per a l'anàlisi, la comprensió i la intervenció sobre els processos de desenvolupament en la primera infància.

OBJECTIUS

Aquesta taula és un instrument per detectar precoçment una possible desviació en el desenvolupament psicomotor del nen menor de dos anys, ampliada en alguns elements fins als 4 anys. No proporciona un diagnòstic sindròmic, ni funcional ni molt menys etiològic.

Està constituïda per:

- a) Elements (ítems) del desenvolupament normal del nen representats en forma de barres horitzontals. Aquestes, a més de la seva enumeració, indiquen :
- Les edats en què els executen el 50%, 75% i 95% dels nens de la nostra població (segons dades de l'Estudi Llevant).
 - La importància de cada ítem és variable i es representa mitjançant estrelles (* ** o ***).
- b) Signes d'alerta (color salmó), la presència dels quals, a partir del moment assenyalat en el gràfic, és sospitosa d'anormalitat.

APLICACIÓ

La taula s'ha d'aplicar quan el nen estigui en bones condicions físiques i no tingui gana ni son.

L'examinador haurà d'intentar establir una bona relació amb el nen deixant el temps necessari perquè aquest s'adapti a la situació, tractant d'intimar amb ell, a través del joc, del dibuix, etc.

Tota l'aplicació se li hauria de plantejar com un joc.

Suggeriments per a l'ordre d'aplicació

Es recomana seguir l'ordre següent, si bé l'examinador és lliure d'adoptar el que, per l'experiència, li sembli més pràctic.

Tirar una ratlla vertical corresponent a l'edat cronològica del nen (corregida en el cas d'un nen prematur) i preguntar a la mare si el nen realitza els ítems creuats per la ratlla, o bé els situats a l'esquerra segons la impressió que el nen li hagi fet a l'examinador.

Comprovar les respostes seguint un ordre d'esquerra a dreta i de dalt a baix. Primer, amb el nen en braços de la seva mare.

Comprovar els ítems de tipus postural amb el nen en decúbit (pron i supí) assegut i dret.

Valorar els signes d'alerta segons l'examen físic i conducta del nen durant l'exploració.

Veieu si supera: 1) els elements situats a l'esquerra de la línia i 2) els que aquesta travessa per la seva porció ratllada. Sumeu les estrelles dels ítems fallats situats a l'esquerra de la línia i la meitat de les estrelles dels ítems que travessa la línia per la zona ratllada i també fallats. Si el seu valor és superior o igual a (*****) o en una àrea superior o igual a (***) es considerarà una situació de nen risc. També ho serà si presenta alguna de les característiques indicades com a signe d'alerta.

Cal tenir en compte que l'aplicació d'aquesta taula no ha de ser rígida. És orientativa. Múltiples circumstàncies aconsellaran establir una mesura diagnòstica, malgrat les dades obtingudes en aplicar la taula i viceversa.

Abreviacions

ADM = manera d'administrar l'element.

RP = resposta positiva.

Els ítems són agrupats per àrees i ordenats de més precoç a tardà. Les xifres que acompanyen cada descripció corresponen a les edats (en mesos) que ho fan el 50%, 75% i 95% dels nens de la nostra població. Així mateix, també s'assenyala per cada ítem la valoració en (*) que cal donar-li.

Material necessari per a la realització de les proves

Sonall de colors vistosos. Paper, bolígraf, llapis, etc. Juguines: cotxe, ninos, figures, etc. Dibuixos d'objectes d'ús comú. Pany de roba. Cubs de 3x3x3 cm. Com a mínim, sis. Jocs d'encaixos. Pilota. Vas.

SOCIABILITAT

1.** REACCIONA A LA VEU 1; 1.2; 3.1

ADM Es diuen paraules, suaument, a uns 20 cm per darrera del nen, procurant que l'alè de l'examinador no li arribi.

RP Si deté la seva activitat, fa pampallugues, canvia el ritme respiratori, etc.

2.** SOMRIURE DISCRIMINATIU A LA MARE 1.2; 1.9; 3

RP Si el nen somriu fixant la mirada en la mare en sentir la seva veu, o quan ella somriu o fa algun gest (sense que el toqui).

3.* RECONEIX EL BIBERÓ 1.8; 2.9;4.8

RP Si es tranquil·litza, s'excita o obre espontàniament la boca davant la presència del biberó perquè està afamat.

4.* MIRA LES SEVES MANS 2.2.; 3; 4.5

RP Si porta una o les dues mans davant els seus ulls i les mira atentament.

5.* PERSECUCIÓ ÒPTICA CAP A DALT 2.5; 3.2; 4.5

ADM El nen estarà en decúbit supí o assegut a la falda de la mare. Se situa davant d'ell (a uns 30 cm aproximadament) un objecte cridaner, desplaçant-lo 90 graus cap a dalt i després cap a baix fins a la seva posició original.

RP Si segueix el seu recorregut més de 60 graus.

6.*** PERSECUCIÓ ÒPTICA HORIZONTAL 180 GRAUS 3.3; 4; 5.5

ADM Com en l'apartat anterior.

RP Si segueix l'objecte, amb el cap i els ulls, durant tot l'arc de desplaçament, des d'un costat a l'altre.

7.* BUSCAR L'OBJECTE CAIGUT 5.8; 6.8; 7.8

ADM Assegut als braços de la seva mare, s'atreu la seva atenció amb un objecte cridaner. Quan l'està mirant, es deixa caure l'objecte fora del seu camp visual. L'examinador no mourà la mà ni el braç si no és per deixar l'objecte.

RP Si el busca.

8.* MENJA UNA GALETA 5.6; 7.1; 7.9

NOTA: L'objectiu d'aquesta prova (tenint en compte l'edat d'introducció del gluten) no es comprovar si ho fa habitualment, sinó si és capaç de dur a terme aquesta acció

ADM Se li demana a la mare que li doni una galeta, o se li demana informació al respecte
RP Si reté una galeta o qualsevol aliment a la mà, portant-lo cap a la boca i menjant-se'l

9.* JUGA A L'AMAGATALL 6.7; 7.8; 12.2

ADM L'examinador fa un petit forat en un full de paper. Quan el nen l'estigui mirant, aquell amagarà la cara darrera del full. Després treurà el cap per un costat del full dues vegades, dirà hola i mirarà a través del forat si el nen espera que torni a sortir.

RP Si mira cap a la direcció per on el cap de l'examinador havia aparegut prèviament.

10.** BUSCA L'OBJECTE DESAPAREGUT 7.3; 8.4; 10.5

ADM S'asseu el nen davant la taula. Es crida la seva atenció cap a un cotxe o una altra joguina situada sobre la taula, a uns 13-15 cms d'ell. Quan és a punt d'agafar-lo es cobreix la joguina amb un drap.

RP Si de manera ràpida el destapa mirant l'objecte desconegut i agafant-lo. No és vàlid si només toca el mocador, encara que en tocar-lo descobreixi la joguina.

11.** IMITA GESTOS SENZILLS 9.2; 11; 13

ADM Intenteu que piqui de mans, que faci adéu amb les mans, que mogui les mans tot fent el ballmanetes. No toqueu les seves mans o els seus braços.

RP Si ho fa.

12.** AJUDA QUAN EL VESTEIXEN 8.2; 13;16

RP Si el nen ajuda quan el vesteixen (duent el braç cap a la màniga, estirant el jersei per passar el cap, etc.).

13.** PORTA UN GOT CAP A LA BOCA 12;3;17.6

RP: Si el nen porta cap a la boca el got que se li dóna i beu, encara que caigui una mica de líquid. Es pot demanar informació a la mare.

14.* IMITA LES TASQUES DE CASA 14; 15.6; 18.5

ADM Preguntar a la mare si el nen IMITA les tasques de casa, com exemple treure la pols, escombrar, etc.

RP Si la mare pot dit, com a mínim, un exemple de les tasques que el nen imiti.

15.* MENJA AMB CULLERA 14; 16; 21

ADM Preguntar a la mare si pot dur-se la cullera a la boca, menjant sol, com a mínim, les primeres cullerades

RP Manté la cullera pel mànec i la porta a la boca, sense que li caigui gaire aliment.

16.* AJUDA A RECOLLIR LES JOGUINES 16; 21; 26

ADM Preguntar a la mare si ajuda a recollir les joguines

RP Si ajuda a recollir els objectes que s'han fet servir en la seva exploració.

17.* DÓNA DE MENJAR ALS NINOTS 18; 26; 30

ADM Preguntar a la mare si a casa seva juga a donar menjar al ninots

RP Si ho fa dirigint la mà amb aliments, o la cullera, a la boca d'un ninot

18.** COMPLEIX DUES ORDRES 19; 22; 25

ADM Amb el material del que es disposa es demana al nen que realitzi dues ordres o més, seguides (per exemple: "dóna'm un cub", "posa les tisoires dins la caps", "tanca el llum", "obre la porta", etc.).

RP: Si de tres ordres simples en realitza, com a mínim, dues.

19.* ES POSA ROBA 22; 30; 38

ADM Preguntar si participa de forma activa en el moment de vestir-lo.

RP Si es pot posar sol algunes peces de roba, encara que no se les cordi bé.

20.** CONTROLA ESFÍNTERS DE DIA 30;36;42

ADM Preguntar si de dia el nen demana per anar al WC

RP Tant si ho demana verbalment, amb mímica o per gestos.

POSTURAL

1.*** REDREÇAMENT CEFÀLIC EN PRONO 1.2; 3.5

ADM Col·locar el nen de bocaterrosa sobre una superfície plana i dura

RP Si aixeca el cap del pla aproximadament 45 graus, encara que sigui de manera intermitent

2.*** PASSA A SEURE: MANTENIMENT CEFÀLIC ALINEAT AMB EL TRONC 2; 3; 4

ADM Es situarà el nen en decúbit supí i, agafant-lo de les mans o de l'avantbraç, l'incorporarem SUAUMENT fins asseure'l. És important tenir en compte que si el nen fixa la mirada en un objecte més alt que la seva cara (per exemple, el rostre de l'examinador) pot no intentar flexionar el seu cap.

Maniobra del "pull to sit"

RP Si, de manera activa, manté el cap alineat amb el cos quan aquest fa un angle d'uns 30 graus amb l'horitzontal.

3.** RECOLZAMENT DELS AVANTBRAÇOS EN DECÚBIT PRONO 2; 2.9; 4.8

ADM Com en l'apartat "Redreçament cefàlic en prono".

RP Si aixeca el cap i el tòrax recolzant-se sobre els avantbraços. Se'l pot incitar a fer-ho, però sense tocar-lo.

4.** PASSA A SEURE: FLEXIÓ CEFÀLICA 4; 5; 7.5

ADM Com en l'apartat "Passa a seure: manteniment cefàlic".

RP Si quan assoleix els 45 graus, el cap està avançat respecte al cos.

Maniobra del "pull to sit"

5.* VOLTEIG DE BOCATERROSA A DECÚBIT SUPÍ 6.2; 7; 8.8

ADM Com en l'apartat "Redreçament cefàlic en prono"

RP Si passa, tot sol, a decúbit supí

6.*** REACCIONS PARACAIGUDISTES LATERALS 6.3; 7.2; 9

ADM Mantenir el nen assegut sobre una superfície dura, sostenint-lo pel malucs o pel tronc. L'examinador es situarà darrera del nen.

RP Si en inclinar-lo de manera ràpida cap a un costat i després cap a l'altre, el nen estira el braç corresponent i es recolza sobre la seva mà.

NOTA: Una clara asimetria és signe d' alerta.

7.*** ES MANTÉ ASSEGUT ESTABLEMENT 7.3; 8; 9.5

ADM Com en l'apartat anterior, però sense sostenir-lo i incitant-lo a agafar un objecte

RP Si, sense ajut, es manté assegut sense perdre l'equilibri en seguir o assolir l'objecte.

NO HA DE recolzar-se en els seus braços, cames o troc.

8.** ES MANTÉ DRET AMB RECOLZAMENT 8.2;9; 11

RP Si es manté recolzat en un suport (barana del llit, parc, etc.) més de cinc segons

9.** PASSA A SEURE SENSE AJUT 9; 10.5; 13.1

RP Si és capaç de seure sense ajut a partir del decúbit

10.* FA CINQ PASSES LLIUREMENT 12; 13; 15.5

RP Si és capaç de fer més de cinc passes sense ajut ni recolzament

11.** MARXA LLIURE 13; 14; 16

RP Si és capaç de caminar lliurement duent alguna cosa a la mà i REEMPREDRE LA MARXA sense necessitat de mantenir els braços oberts per mantenir l'equilibri

12.*** ES POSA DRET SENSE RECOLZAR-SE 13; 14.8; 16.6

RP Si és capaç de passar des de la posició de decúbit o d'assegut a la posició erecta sense necessitat de cap altre punt de suport que el terra

13. CARRERA LLIURE 15; 16; 20**

RP Si corre sense ajust i amb seguretat més de 3 metres. Li ha de ser possible aturar-se sense necessitat d'agafar-se enlloc.

14.* CAMINA ENRERA 15; 17; 22

RP Si pot caminar enrera més de dues passes sense agafar-se

15. BAIXA ESCALES 18; 21; 24**

ADM Preguntar a la mare si baixa sol les escales

RP Si baixa sol, com a mínim, tres graons, encara que sigui agafant-se a la barana o a la paret.

16.* XUTA LA PILOTA QUAN SE LI DEMANA 21; 22; 26

ADM ES fa rodar la pilota cap al nen i se li demana que la xuti amb el peu

RP Ha de fer l'acció en donar-li l'ordre, sense acompanyar-ho amb gestos

17.* S'AGUANTA SOBRE UN SOL PEU 31; 37; 42

ADM Fer-li una demostració vàries vegades amb cada peu, i incitar el nen a fer-ho

RP Ha de poder mantenir-se durant breus instants en equilibri sobre una sola cama, mentre l'altra està aixecada o doblegada sense recolzar-se enlloc.

18.* POT DUR UN VAS D'AIGUA SENSE QUE LI VESSI 30; ; 48

ADM Se li dona un vas de plàstic o un metall (és important que sigui d'un material dur), gairebé ple, i se li demana que el porti a la mare, a una distància de 7 o 8 passes. Aquesta qüestió també es pot resoldre amb la informació de la mare.

RP Si porta el vas amb una o dues mans, i no li cauen més d'una o dues gotes.

19.* SALTA AMB ELS DOS PEUS JUNTS 24; 31; 39

ADM Preguntar a la mare si ha observat si pot saltar de la vorera o d'una escala amb els dos peus junts. Si es té a mà una cadira baixeta, comprovar-ho

RP Si ho fa

20.* CAMINA DE TALONS 36; ; 48

ADM Demanar al nen que camini de puntetes unes 6 o 7 passes en una direcció determinada

SP Si ho fa

LLENGUATGE

1. ESTÀ ATENT A LES CONVERSES 1.9; 2.3; 4.8**

ADM Preguntar als pares si quan està tranquil en una habitació, i hi ha persones parlant, **REGULARMENT**, les mira.

RP Si ho fa.

2.* FA RIALLES 3; 4; 5.5

ADM Durant l'examen, observa si el nen fa rialles, o preguntar-ho als pares.

RP Si riu fort (riallades) sense necessitat de fer-li pessigolles. No obstant això, és vàlid un estímul social (gestos, sorolls, ...).

3. BALBUCEIG 5.6; 6.2; 7.8**

ADM Durant l'examen, observar si emet alguna síl•laba amb consonant (ma/da/la/pa).

RP Si ho fa.

4.** MAMA O PAPA NO ESPECÍFIC 7.6; 8.8; 9.6

ADM Durant l'examen, observar si el nen diu ma-ma o pa-pa en un moment donat. No és necessari que ho associï als pares.

RP Si ho fa.

5.** COMPRÈN UNA PROHIBICIÓ 8.3; 10.4; 14.8

RP S'atura davant una ordre emesa en un to de veu habitual, per exemple no, no; no et posis això a la boca, etc.

6.** CONEIX EL SEU NOM 8.8; 10.5; 12

ADM Dir cinc o sis paraules diferents i entre aquestes el nom del nen pronunciat amb el mateix to que les altres paraules.

RP Si posa atenció al seu nom.

7.* COMPRÈN EL SIGNIFICAT D'ALGUNES PARAULES 10.1; 11.3; 13.5

ADM Sense fer gestos, l'examinador dirà papa, mama, adéu, etc.

RP Si observa clarament una associació entre nom i persona o objecte anomenat.

8.** OBEEIX UNA ORDRE PER GESTOS 10.5; 14.1; 18.2

RP Comprèn gestos sense acompanyar-los amb paraules. Per exemple, de negació amb el cap, d'amenaça amb les mans, etc.

NOTA: no és vàlida una resposta inespecífica, com d'atenció, estranyesa o por.

9.*** PAPA O MAMA ESPECÍFICS 11.5; 13; 16

ADM Observar si el nen crida papa al seu pare o mama a la seva mare, durant l'examen. Si diu nen o alguna altra paraula semblant, també es valorarà com a positiu.

RP Si ho fa.

10.** UTILITZACIÓ DE LA PARAULA NO 17; 20; 24

RP Si la mare explica que ho fa habitualment.

11.** ASSENYALA UNA PART DEL SEU COS 17; 21; 24

ADM Se li demana que assenyali una part del seu cos (nas, boca, mà, etc.).

RP Si ho fa.

12.** RECONeix O ANOMENA UN OBJECTE DIBUIXAT 19; 22; 25

ADM Se li mostra una làmina amb dibuixos d'objectes comuns.

RP És capaç d'anomenar-ne com a mínim, un.

13.** UNEIX DUES PARAULES 21; 23; 25

ADM Se li pregunta a la mare si uneix dues paraules amb significat, o bé si diu paraules aïllades.

RP S'accepten paraules deformades però amb significació clara (per exemple: nena aca per nena maca, mia ten per mira tren, etc. ...).

14.** CONSTRUEIX FRASES UTILITZANT VERBS 36; 42; 48

ADM Se li pregunta a la mare si fa frases de tres o més paraules, amb aparició d'un verb.

RP Com en l'apartat anterior. S'accepten paraules deformades però amb significació clara (EX: totxe ta allà per cotxe està allà, etc. ...).

15.* UTILITZA PRONOMS 22; 23; 36

RP Quan parla d'ell mateix ha de ser capaç d'utilitzar la primera persona (jo, meu, per a mi, etc. ...) i no utilitza el seu propi nom per designar-se. Utilitza amb freqüència el tu, el nosaltres, etc.

16.** DIU EL SEU NOM I PRIMER COGNOM 30; 36; 48

ADM Se li demana al nen que ens digui com es diu.

RP Si diu el seu nom i el cognom.

MANIPULACIÓ

1.** AJUNTA LES MANS 2.2; 3.2; 4

ADM Observar si el nen toca o ajunta les mans en la línia central (vertical) del seu cos. No és vàlid si això NOMÉS passa quan el nen és bressolat i ajunta les mans per força.

ATENCIÓ: Una marcada asimetria és signe d'alerta.

RP Si ho fa.

2.** DIRIGEIX LA MÀ A L'OBJECTE 4.2; 4.8; 5.8

ADM Es situa el nen a la falda de la mare, amb els colzes a nivell de la taula perquè pugui col·locar fàcilment les mans en aquesta. Posar damunt la taula (en el radi d'acció de les seves mans) una joguina FÀCIL d'agafar i incitar-lo amb paraules o gestos a fer-ho.

RP Si dirigeix la mà cap a l'objecte, encara que no arribi a agafar-lo.

3.** CANVIA DE MANS ELS OBJECTES 5.5; 6.3; 8

ADM Veure si el nen passa un objecte d'una mà a l'altra. Se'l pot incitar a fer-ho.

RP Si ho fa sense utilitzar la boca, el cos o la taula.

4.** TREU EL MOCADOR DE LA CARA 5.7; 6.4; 7.5

ADM Ajagut panxa enlaire, se li tapa la cara amb un mocador.

ATENCIÓ: La utilització de només una mà o una marcada asimetria és un signe d'alerta.

RP Si es treu, amb una mà o les dues, el mocador amb què se li ha tapat la cara.

5.** PINÇA INFERIOR 7; 8; 10

ADM Situem el nen assegut a la falda de la mare o en una cadira, de manera que pugui col·locar fàcilment les mans sobre la taula. Deixar caure un objecte petit directament davant del nen i al seu abast. L'examinador pot assenyalar-lo o tocar-lo per atreure la seva atenció.

RP Agafa l'objecte entre les falanges dels dits índex i polze (sense oposició d'aquests).

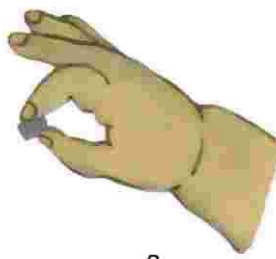
A

Pinça inferior (A)

6.** PINÇA SUPERIOR 8.5; 11.5; 13.5

ADM Com en l'apartat anterior.

RP Si el nen agafa l'objecte oposant el palpís de l'índex i del polze .

B

pinça superior (B)

7.* APUNTA AMB L'ÍNDEX 10.2; 12.5; 16.1

RP Utilitza l'índex per assenyalar.

8.* FA GARGOTS ESPONTÀNIAMENT 13; 15; 22

ADM L'examinador col.loca un paper i un bolígraf sobre la taula, de manera que el nen pugui agafar-lo fàcilment. Pot posar el bolígraf a la seva mà, però no ensenyar-li com fer els gargots.

RP Aconsegueix fer dos o més gargots en el paper. La manera de subjectar el bolígraf no té importància.

9.* PASSA PAGINES D'UN LLIBRE 13; 16; 21

RP Si és capaç de passar per si sol tres o més pàgines d'un llibre. No importa que pass més d'una a la vegada.

10. FA UNA TORRE DE DOS CUBS 15; 16.8; 21**

ADM Es posen diversos cubs davant del nen. L'examinador li ensenya com construir una torre de dos cubs. Després, posant un cub al seu davant, li indica que ho faci ell. Al mateix temps li dóna l'altre cub dient-li: Mira, hem fer una torre Ara fes tu també una torre. Es pot provar de fer-ho diverses vegades.

RP LA torre ha de ser estable, s'ha d'aguantar sola, sense que el nen la toqui.

11. TAPA UN BOLÍGRAF 16; 20; 24**

RP Si pot col.locar la tapa d'un bolígraf.

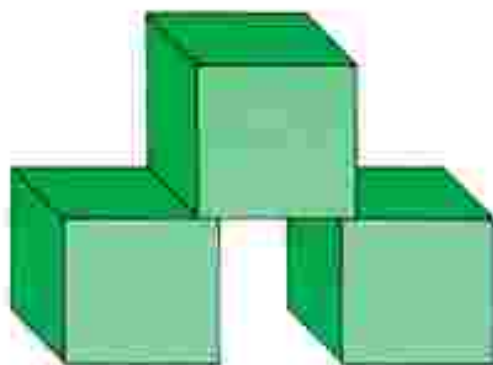
12. FA UNA TORRE DE 4 CUBS 17; 20; 24**

Com en l'apartat fa una torre de dos cubs.

13.* FA UN PONT DE TRES CUBS 32; 38; 44

ADM L'examinador fa un pont amb tres cubs amb una sola mà, perquè el nen vegi el procediment. Es mostra com per sota del pont pot passar un llapis, tot fent veure que és un tren. Es desfà el pont i es demana al nen que ho faci. Es pot repetir diverses vegades .

RP Si hi ha un espai entre els dos cubs de la base, encara que estiguin posats de forma irregular o torta.

14.* FA ENCAIXOS 30; 36; 42

ADM Se li demana al nen que col.loqui bé les tres peces (quadrat, triangle, cercle) després d'una demostració. Es poden permetre tres intents.

RP Si després dels tres intents col.loca bé les tres peces. Si les peces estan mal col.locades es pot ajudar el nen a encaixar els angles.

15.* IMITA EL TRAÇ VERTICAL 25; 30; 38

ADM Se li dóna paper i llapis. L'examinador fa una demostració fent una línia. Se li demana al nen que també en faci una.

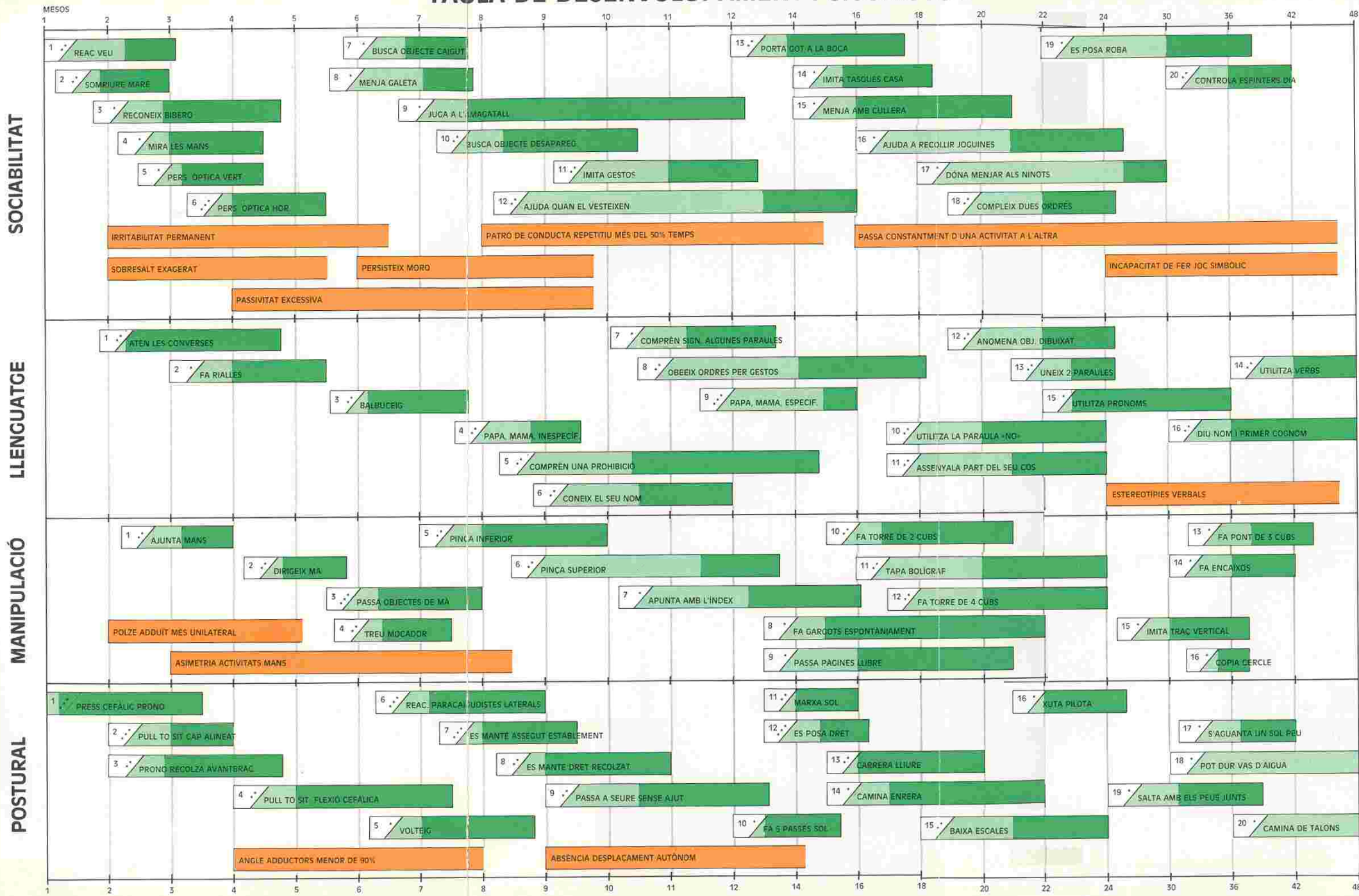
RP És suficient si fa un traç separat, sense tenir en compte la direcció.

16. * COPIA UN CERCLE 32; 35; 38

ADM L'examinador fa un cercle davant del nen i li demana que en faci un d'igual. El nen pot provar-ho tres vegades.

RP Si aconsegueix fer un moviment de rotació. No és necessari que estigui del tot tancat, tot i que ha de ser aproximadament rodó o el·líptic.

TAULA DE DESENVOLUPAMENT PSICOMOTOR

BIBLIOGRAFIA

REFERÈNCIES SOBRE ESCALES DE DESENVOLUPAMENT

- BAYLEY, N. Bayley Scales of Infant Development. 2nd ed. San Antonio, TX: Psychological Corporation, 1993. (Escala Bayley de Desarrollo Infantil. BSID. Ediciones Tea, 1977.)
- BRAZELTON, T.B.; CRAMER, B.G. La Relación Más Temprana. Padres, Bebés y el drama del Apego Inicial. Barcelona: Paidós, 1993. (Conté una àmplia informació sobre l'escala Brazelton.)
- BRAZELTON, T. B.; NUGENT, J. K. The Neonatal Behavioral Assessment Scale. Cambridge: Mac Keith Press, 1995.
- Taula de Desenvolupament Psicomotor. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social. CYAN, 1988
- GARCÍA-TORNEL, S.; GARCÍA, J. J.; REUTER, J.; CLOW, J.; REUTER, L. (1996). «Nuevo método de evaluación del desarrollo psicomotor basado en la información de los padres». Versión española de la Kent Infant Development Scale. A: An Esp Ped, 44, pàg. 448-452.
- NEWBORG, et al. Batelle, Inventario de Desarrollo. TEA ediciones, 1989

REFERÈNCIES SOBRE ATENCIÓ PRIMERENCA

- L'Atenció precoç a Catalunya. Programa Sectorial d'Atenció Precoç. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social. Associació Catalana d'Atenció Precoç, 1993.
- «L'Atenció precoç en el llindar del nou millenni». A: Jornades de l'Associació Catalana d'Atenció Precoç. Barcelona, 1997.
- L'Atenció precoç a Catalunya. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social, 1999
- BRAZELTON, T.B.; CRAMER, B.G. La Relación Más Temprana. Padres, Bebés y el drama del Apego Inicial. Barcelona: Paidós, 1993.
- Libro blanco de la atención temprana. Madrid: Real Patronato de Prevención y de Atención a Personas con Minusvalía. Grupo de Atención temprana, 2000. (Trad. cat.: Llibre blanc de l'atenció precoç. Barcelona: Diputació. Àrea de Benestar Social, 2001.)
- SORIANO, V. (Dir.). Intervención Temprana en Europa. Tendencias en 17 países europeos. Madrid: Agencia Europea para el Desarrollo y la Educación Especial. Real Patronato de Prevención y de Atención a Personas con Minusvalía, 1999.

REFERÈNCIES SOBRE LA TAULA DE DESENVOLUPAMENT PSICOMOTOR

- FERNÁNDEZ-ÁLVAREZ, E. El desarrollo psicomotor de 1.702 niños de 0 a 24 meses de edad. Tesis doctoral. Universitat de Barcelona, 1988.
- FERNÁNDEZ-ÁLVAREZ E. Programa Llevant 1983-1984. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

L'ESCALA HOME

(Home Observation for Measurement of the Environment; Caldwell i Bradley, 1984)

OBJECTIUS

L'escala HOME pretén avaluar la qualitat i la quantitat de l'estimulació i el suport que el nen rep a casa seva. L'objectiu d'estudi és el nen en l'entorn, el nen com a receptor de l'estimulació que li arriba dels objectes, els esdeveniments i les relacions que es donen en l'entorn familiar (Caldwell i Bradley, 1984, pàg. 2-3). Aquesta avaluació pot respondre a diversos objectius: conèixer les característiques de l'entorn familiar de determinades poblacions; relacionar les puntuacions obtingudes a HOME amb puntuacions en diversos aspectes del desenvolupament (cognitiu, lingüístic, etc.) i identificar necessitats d'intervenció familiar.

Existeixen quatre versions de l'escala que cobreixen diferents períodes d'edat. En aquestes pràctiques treballarem amb una traducció al català de l'adaptació castellana (vegeu Palacios, Lera i Moreno, 1994) de la versió corresponent al període 0-3 anys. Aquesta versió de l'escala consta de 45 ítems organitzats en sis subescales: a) resposta verbal i emocional, b) acceptació del comportament del nen, c) provisió de materials de joc apropiats, d) implicació materna i/o paterna amb l'infant i e) oportunitats per a la varietat.

L'escala s'aplica en una visita a casa del nen en què es combinen l'observació i l'entrevista. És imprescindible que el nen i almenys un dels seus cuidadors habituals hi siguin presents, i que el nen estigui despert. Es calcula que l'aplicació de l'escala requereix aproximadament una hora. Els ítems es puntuen com a + (quan l'enunciat és cert) o - (quan l'enunciat és fals). Cada subescala rep una puntuació que és la suma dels ítems puntuats com a +. La suma de les puntuacions de les diferents subescales dóna lloc a una puntuació total.

Les propietats psicomètriques de l'escala estan ben establertes. Els acords entre observadors solen ser alts, així com també són altes la consistència interna i la fiabilitat test-retest. Les recerques en les quals s'han dut a terme anàlisis factorials de l'escala permeten concloure que l'estructura factorial que s'identifica no sempre coincideix amb les subescales de HOME. Per aquesta raó, la puntuació que té més validesa és la puntuació total, més que no pas les puntuacions parcials obtingudes a les subescales. No obstant això, les subescales són un bon referent per identificar blocs temàtics fonamentals per observar i valorar la família com a context del desenvolupament.

CONSELLS PER A L'APLICACIÓ

- Abans d'aplicar l'escala, convé haver pres contacte amb la família, en una sessió anterior, i haver-la informat dels objectius de l'escala i del procediment que cal seguir. Es pot explicar que es pretén recollir informació sobre el dia a dia dels infants, sobre les activitats que duen a terme, sobre les seves preferències, així com informació sobre com enfoquen els pares la criança i l'educació dels seus fills.
- En el moment de fer l'entrevista / observació és important haver-se familiaritzat prèviament amb els ítems de l'escala, i portar un esquema sobre com s'anirà recollint la informació. No obstant això, és important no enfocar l'entrevista com una seqüència de preguntes ítem per ítem.
- És preferible que dues persones acudeixin a aplicar l'escala. Mentre que una persona s'encarrega fonamentalment de realitzar l'entrevista, l'altra es pot responsabilitzar més dels ítems directament observables, de prendre notes i de comprovar que s'han respost tots els ítems de l'escala.
- Cal dur a terme l'entrevista en un entorn tranquil i crear amb l'entrevistat o entrevistats un clima relaxat, de cordialitat i confiança. S'aconsella començar conversant lliurement sobre l'infant, assenyalant alguna característica positiva de les seves accions, del seu aspecte, etc.
- Si bé l'entrevista requereix la presència d'un cuidador habitual del nen —sovint la mare—, és preferible que pare i mare hi siguin presents. Recordem que és necessària la presència del nen o de la nena despert/a, ja que en alguns dels ítems cal observar la interacció cuidador/a-infant (per exemple: La mare diu al nen el nom d'un objecte o persona durant la visita).
- Cal observar atentament l'entorn familiar i el comportament dels pares i de l'infant. Alguns ítems s'avaluen per observació directa, sense necessitat de preguntar (per exemple: Almenys hi ha deu llibres visibles a la casa o La mare no crida el nen durant la visita).
- Les qüestions àmplies, com ara: Expliqui'm què fa el nen en un dia normal o Expliqui'm què fan normalment els caps de setmana, susciten generalment explicacions detallades per part dels entrevistats, que proporcionen moltes de les informacions requerides pels ítems de l'escala.
- Les qüestions es poden articular al voltant de quatre grans blocs: rutina diària, caps de setmana i vacances i sortides, joguines i disciplina.

Cal formular les qüestions de forma neutra (sense orientar les respostes en cap sentit) i evitar les preguntes que facin sentir a la persona criticada o prejudjada. Cal extremar la prudència en les qüestions referides a càstigs (per exemple, millor les formulacions del tipus: Alguna vegada li ha de donar un cop al cul? o Tots els nens i les nenes de vegades es posen molt tossuts i no fan cas de cap manera, què fa vostè en aquests casos?, que donin a entendre que aquestes coses formen part de la quotidianitat).

ITEMS

CVC-HOME (0-3 anys) Codificació

I. RESPONSABILITAT VERBAL I EMOCIONAL

1	La mare i/o el pare vocalitzen espontàniament al fill almenys dues vegades durant l'entrevista	
2	La mare i/o el pare responen verbalment a les vocalitzacions del fill	
3	La mare i/o el pare diuen al fill el nom d'algun objecte o persona durant la visita	
4	La parla de la mare i/o del pare és clara i audible	
5	La mare i/o el pare inicien intercanvis verbals amb l'entrevistador	
6	La mare i/o el pare conversen lliurement i amb facilitat	
7	La mare i/o el pare permeten que el fill s'entretengui, ocasionalment, amb coses que embruten	
8	La mare i/o el pare alaben espontàniament les qualitats o el comportament del fill almenys dues vegades durant la visita	
9	La veu de la mare i/o del pare revela sentiments positius quan parla del fill o al fill	
10	La mare i/o el pare besa o acaricia el fill almenys una vegada durant la visita	
11	La mare i/o el pare respon positivament a l'alabança al/a la nen/a feta per l'entrevistador	
		TOTAL =

II. ACCEPTACIÓ DEL COMPORTAMENT DEL FILL

12	Ni la mare ni el pare escridassen el fill durant la visita	
13	Ni la mare ni el pare expressen irritació oberta o hostilitat cap al fill	
14	Ni la mare ni el pare peguen el fill durant l'entrevista	
15	Els pares informen que no s'ha castigat físicament al fill més d'una vegada en l'última setmana	
16	Ni la mare ni el pare renyen o critiquen el fill durant l'entrevista	
17	Ni la mare ni el pare interfereixen en les accions del fill o restringeixen els seus moviments més de tres vegades durant la visita	
18	Almenys hi ha deu llibres visibles a la casa	
19	La família té un animal domèstic	
		TOTAL =

III. ORGANITZACIÓ DE L'AMBIENT FÍSIC I TEMPORAL

20	Quan els pares són fora, tenen cura del/de la nen/a d'un a tres substituïts regulars	
21	Algú porta el/la nen/a de compres un cop per setmana	
22	El/la nen/a surt de casa almenys quatre vegades per setmana	
23	El/la nen/a assisteix amb regularitat al pediatre per les revisions o visites preventives	
24	El/la nen/a té un lloc especial per guardar les seves joguines	
25	L'ambient de jocs del/de la nen/a sembla segur i lliure de perills	
		TOTAL =

IV. PROVISIÓ DE MATERIALS DE JOC APROPIATS

26	Disposa d'una o més joguines d'activitat muscular (pilota, cavallet / balancí, etc.)	
27	Disposa de joguines per estirar o empènyer	
28	Disposa de joguines per desplaçar-se (tricicle, caminador, etc.)	
29	La mare i/o el pare aporten joguines o activitats interessants al fill durant l'entrevista	
30	Disposa de joguines de rol playing	
31	Disposa d'equipament apropiat per a l'edat (cadireta, trona, parc, etc.)	
32	Disposa de joguines de coordinació oculomanual (entrar, treure, enfilat, etc.)	
33	Disposa de joguines de construcció (blocs, apilar, etc.)	
34	Disposa de jocs de literatura o música	
	TOTAL =	

V. IMPLICACIÓ MATERNA I/O PATERNA AMB L'INFANT

35	La mare i/o el pare acostumen a tenir el fill dins del seu camp visual i mirar-lo sovint	
36	La mare i/o el pare parlen al fill mentre fan el treball de la casa	
37	La mare i/o el pare animen conscientment l'avenç evolutiu del fill	
38	La mare i/o el pare donen valor a les joguines «maduratives» per mitjà de la seva atenció	
39	La mare i/o el pare structuren el temps de joc del fill	
40	La mare i/o el pare ofereixen al/a la nen/a joguines que el desafien a desenvolupar destreses	
	TOTAL =	

VI. OPORTUNITATS PER A LA VARIETAT

41	Tant el pare com la mare tenen cura del/de la nen/a en algun moment del dia	
42	La mare i/o el pare llegeixen contes al/a la nen/a almenys tres cops per setmana	
43	L'infant menja almenys una vegada al dia amb el pare i la mare	
44	La família visita o rep visites almenys un cop al mes	
45	L'infant té tres o més llibres seus	
	TOTAL =	

I	RESPONSIVITAT VERBAL I EMOCIONAL	
II	ACCEPTACIÓ DEL COMPORTAMENT DEL FILL	
III	ORGANITZACIÓ DE L'AMBIENT FÍSIC I TEMPORAL	
IV	PROVISIÓ DE MATERIALS DE JOC APROPIATS	
V	IMPLICACIÓ MATERNA I/O PATERNA AMB L'INFANT	
VI	OPORTUNITATS PER A LA VARIETAT	
	TOTAL =	

BIBLIOGRAFIA

INFORMACIÓ SOBRE HOME

- BRADLEY, R. H. HOME inventory. Annotated bibliography. Little Rock: Center for Research on Teaching and Instruction, College of Education, University of Arkansas, 1990.
- BRADLEY, R. H. «Environment and parenting.» A: M. H. BORNSTEIN (Ed.), Handbook of parenting. Vol 2. Mahwah: Erlbaum, 1995, pàg. 235-261.
- BRADLEY, R. H.; CALDWELL, B. M. «Caregiving and the regulation of child growth and development: Describing proximal aspects of caregiving system.» A: Developmental Review, 15, 1995, pàg. 38-85.
- CALDWELL, B. M.; BRADLEY, R. H. Manual for the Home Observation for Measurement of the Environment. Little Rock: University of Arkansas Press, 1984.
- PALACIOS, J.; LERA, M. J.; MORENO, M. «Evaluación de los contextos familiares y extrafamiliares en los años preescolares: escalas HOME y ECERS.» A: Infancia y Aprendizaje, 66, 1994, pàg. 71-88.

RECERQUES QUE HAN FET SERVIR L'ESCALA HOME

- BROOKS-GUNN, J.; WEN-JUI, H.; WALDFOGEL, J. «Cognition and Language. Maternal Employment and Child Cognitive Outcomes in the First Three Years of Life: The NICHD Study of Early Child Care.» A: Child development 73, 4, 1052, 2002.
- BUSTOS, C. C.; HERRERA, M. O.; MATHIESEN, M. E. «Calidad del ambiente del hogar: Inventario HOME como un instrumento de medición.» A: Estudios Pedagógicos. 27. Universidad Austral de Chile, 2001.
- JACSON, A. P.; BROOKS-GUNN, J.; CHIEN HUANG; GLASSMAN, M. «Single mothers in Low-Wage Jobs: Financial Strain, Parenting, and Preschoolers' Outcomes.» A: Child development, 71, 5, 1409, 2000.
- JIMÉNEZ, J. M. «Niños y madres en prisión: escenarios de desarrollo familiares y escolares en los centros penitenciarios españoles.» A: Infancia y Aprendizaje, 25. 2, 2002, pàg. 183-194.

CONTEXTOS DE DESENVOLUPAMENT I FAMÍLIA

- BRONFENBRENNER, U. La ecología del desarrollo humano. Barcelona: Paidós, 1987. (Original anglès: The ecology of human development. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1979.)
- CATALDO, Ch. «Las familias y la educación de los niños.» A: Aprendiendo a ser padres. Madrid: Aprendizaje / Visor, pàg. 259-282.
- LÓPEZ, F. «Necesidades de la infancia: respuesta familiar.» A: Infancia y sociedad, 30, 1995, pàg. 9-47.

DADES GENERALS

Data de naixement: 23.09.03
Data de registre: 29.01.04
Edat: 4 mesos
Entrevistadora: M José Osuna Olivares
Familia: Pare, Mare
Professió del pare: Gestor cultural
Professió de la mare: Psicòloga
Lloc de residència: Gràcia (Barcelona)

TAULA DESENVOLUPAMENT

ITEMS QUE CORRESPONEN A LA SEVA EDAT

SOCIABILITAT

S3: Reconeix biberó/pipa-Positiu
S4: Mira les mans-No observat
S5: Persecució òptica cap a dalt (vertical)-Positiu
S6: Persecució òptica horitzontal-Positiu

LLENGUATGE

L1: Aten les converses-Positiu
L2: Fa rialles-Positiu

MANIPULACIÓ

M2: Dirigeix la mà a l'objecte-Positiu

POSTURAL

P1: Press cefalic prono-Positiu
P2: Pull to sit cap alineat-Positiu
P3: Prono recolza avantbraç-Positiu
P4: Pull to sit flexió cefàlica-Positiu

SIGNES D'ALERTA

Irritabilitat permanent: Negatiu
Sobresalt exagerat: Negatiu
Polze adduit més unilateral: Negatiu
Asimetria activitats mans: Negatiu

ITEMS QUE CORRESPONEN A MÉS EDAT

S7: Busca objecte caigut-Positiu
S8: Menja galeta-Negatiu
M4: Treu mocador de la cara-Negatiu
P5: Volteig-Negatiu

DADES GENERALS

Data de naixement: 31.05.2003
Data de registre: 01.04.2004
Edat: 10 mesos
Entrevistadores: Magda Rivero i Núria Ribera
Familia: Pare, Mare, germana de tres anys
Professió del pare: Tècnic d'imatge i só
Professió de la mare: Infermera
Embaràs i part: Normals
Malalties: Cap important fins el moment

TAULA DESENVOLUPAMENT

ITEMS QUE CORRESPONEN A LA SEVA EDAT

SOCIABILITAT

S9: Juga l'amagatall-Positiu
S10: Busca objecte desaparegut-Positiu
S11: Imita gestos-Negatiu
S12: Ajuda quan el vesteixenl-Negatiu(el pare diu que no)

LLENGUATGE

L5: Comprèn una prohibició-Positiu
L6: Coneix el seu nom-Negatiu

MANIPULACIÓ

M5: Dirigeix la mà a l'objecte-Dubtós

POSTURAL

P8: Es manté dret recolzat-Positiu
P9: Passa a seure sense ajut-Positiu

ITEMS QUE CORRESPONEN A UNA EDAT INFERIOR

L4: Papa, mama inespecífic-Positiu (el pare diu que ho fa)
L5: Balbuceig-Positiu

SIGNES D'ALERTA

Patró de conducta repetitiu més del 50% -Negatiu
Absència de desplaçament autònom-Negatiu
objecte caigut-Positiu

QUESTIONARI DE LA VIDA QUOTIDIANA

ESCALA HOME

I_RESPONSIVITAT VERBAL I EMOCIONAL

Item 10 El pare acaricia o besa al fill durant l'entrevista.

Item 7 El pare permet que el nen s'embruti quan juga.

Item 11 El pare respon positivament a l'alabança de l'entrevistador.

II_ACCEPTACIÓ DEL COMPORTAMENT

Item 19 La família té un animal domèstic

III_ORGANITZACIÓ DEL TEMPS FÍSIC I TEMPORAL

Item 24 El nen té un lloc especial per guardar les seves coses.

Item 25 L'ambient de joc sembla segur i lliure de perills.

IV_MATERIALS

Item 26 D'activitat muscular

VI_OPORTUNITAT VARIETAT

Item 43 El nen menja un cop al dia amb el pare i la mare.

Item 44 La família visita o rep visites almenys 1 cop al mes.

Item 45 El nen té tres o més llibres seus

DADES GENERALS

Data de naixement: 01.08.2002

Data de registre: 25.11.03

Edat: 15 mesos

Entrevistadora: Prf. Montse Moreno Zazo

Família: Pare, Mare, germà de 19 anys i germana de 21 anys.

Professió del pare: Professor Universitat

Lloc de residència: Sant Cugat (Barcelona)

TAULA DESENVOLUPAMENT

ITEMS QUE CORRESPONEN A LA SEVA EDAT

SOCIABILITAT

S12: Ajudan quan el vesteixen-Positiu

S14: Imita tasques casa-Positiu

S15: Menja amb cullera-Positiu (testimoni del pare)

LLENGUATGE

L8: Obeix ordres per gestos-No observat

L9: Papá, mamá específics-Positiu

L5: Comprèn una prohibició-Positiu

MANIPULACIÓ

M7: Apunta amb l'índex-Positiu

M8: Fa gargots espontàneament-Positiu

M8: Passa pàgines llibre-Positiu

POSTURAL

P11: Marxa sol-Positiu

P12: Es posa dret-Positiu

P13: Carrera lliure-Positiu

P14: Camina enrera-No observat

P10: Fa 5 passes sol-Positiu

ITEMS QUE CORRESPONEN A MÉS EDAT

L10: Utilitza la paraula no -Positiu

L11: Assenylala part del seu cos-Negatiu

M11: Tapa bolígraf-Positiu

SIGNES D'ALERTA

Patró de conducta repetitiu més del 50% -No observat

QUESTIONARI DE LA VIDA QUOTIDIANA

ESCALA HOME

I_RESPONSIVITAT VERBAL I EMOCIONAL

Item 3 El pare diu al nen el nom d'un objecte o una persona.

III_ORGANITZACIÓ DEL TEMPS FÍSIC I TEMPORAL

Item 22 El nen surt fora de casa al menys 4 cops per setmana.

IV_MATERIALS

Item 27 El nen te joguines d'empènyer o tira

V_IMPLICACIÓ MATERNA I/O PATERNA AMB L'INFANT.

Item 38 El pare proveeix al nen de joguines que el repton a desenvolupar destreses.